

ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ. ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

του κ. Μιχαήλ 'Ηλιάδη, Μαθηματικού

Ηρήση του 'Αριστοτέλη « Όσοι μελέτησαν τήν τέχνη τής διοίκησης, έχουν πειστεί ότι ή τύχη τών κρατῶν, ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπό τή ἐκπαίδευση τῶν νέων» παραμένει πάντα ἐπίκαιρη.

Παιδεία εἶναι ή συστηματική παροχή γνώσεων, ή διαδικασία ἀγωγῆς, πού στοχεύει στήν ἄνοδο τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου.

'Εκπαίδευση εἶναι ή συστηματική διαδικασία μετάδοσης γνώσεων καί ἀνάπτυξης δεξιοτή-

των σχετικά μέ συγκεκριμένο ἀντικείμενο.

Οἱ ἔννοιες σαφῶς καί δέν εἶναι ταυτόσημες, ή Παιδεία ἀφορᾶ ἀνθρώπους, ἐνῶ 'Εκπαίδευση δέχονται καί τά ζῶα.

Τό φροντιστήριο εἶναι μία πραγματικότητα στήν 'Ελληνική Κοινωνία κι ἂν δέν θέλουμε νά κλείνουμε τά μάτια, πρέπει νηφάλια νά ἐξετάσουμε αὐτό τό φαινόμενο. 'Ετσι, θά προσπαθήσω νά ἀπαντήσω σέ μία σειρά εὔλογων ἐρωτημάτων ὅπως, γιατί ὑπάρχουν, πότε ξεκίνησε αὐτό τό φαινόμενο στήν πατρίδα μας, ἂν ὑπάρχουν φροντιστήρια σέ ἄλλες χῶρες καί στή συνέχεια νά ἐξετάσουμε, τά ὅποια πλεονεκτήματα μπορεῖ νά ἔχει ή φροντιστηριακή ἐκπαίδευση καί πῶς αὐτά θά μπορούσαν νά ἀξιοποιηθοῦν στό Δημόσιο 'Ελληνικό σχολεῖο.

'Ο ὅρος φροντιστήριο προέρχεται ἀπό τό ρῆμα «φροντίζω» καί οἱ σημασίες του εἶναι νοιάζομαι, ἐνδιαφέρομαι, μεριμνῶ.

Τό φροντιστήριο πρωτοεμφανίστηκε στήν 'Ελλάδα στίς ἀρχές τοῦ 20^{ου} αἰῶνα καί μέχρι περίπου τό 1928 οὐσιαστικά προετοίμαζε τούς ὑποψηφίους γιά τήν εἰσαγωγή σέ μία ἀνώτατη σχολή, μία διαδικασία πού σαφῶς ἀφορούσε λίγους. Τά πρῶτα ὀργανωμένα φροντιστήρια

ιδρύθηκαν όταν, επί Έλ. Βενιζέλου τότε, αλλά και τό 1925 επί δικτατορίας Θ. Πάγκαλου αλλά και αργότερα επί δικτατορίας Ι. Μεταξά, διώχθηκαν πολλοί εκπαιδευτικοί λόγω φρονημάτων από τό Δημόσιο σχολείο. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλοί νόμοι του Μεταξά διέπουν μέχρι και σήμερα τή λειτουργία των φροντιστηρίων. Διώξεις λόγω φρονημάτων είχαμε και μετά τό 1947. Οί αποκλεισμένοι από τό Δημόσιο σχολείο εκπαιδευτικοί αλλά και τό σύστημα των κατά σχολήν εξετάσεων πού ίσχυε έως τό 1964 τά πολλαπλασίασαν. Τέλος τήν ισχυρότερη ώθηση έδωσε ή επί Γ. Παπανδρέου μεταρρύθμιση του Ε. Παπανούτσου τό 1965 αυτή του 'Ακαδημαϊκού 'Απολυτηρίου, όπου μεταβιβάστηκαν οί εξετάσεις για τό Πανεπιστήμιο στό Λύκειο. Στή συνέχεια ήρθε ή δικτατορία του 1967 και τό φροντιστήριο διώχθηκε σκληρά. Έτσι φτάσαμε στό 1974 και στά επόμενα χρόνια μέχρι σήμερα.

Τί είναι ένα επίσημο Φροντιστήριο Μέσης Έκπαίδευσης σήμερα; Έκπαιδευτικός 'Οργανισμός θεσμοθετημένος και εποπτευόμενος από τό Υ.Π. πού ή λειτουργία του και τά προγράμματα σπουδών του άφορούν στην ένίσχυση των μαθητών τής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στην κάλυψη των μαθησιακών τους άναγκών, στή βελτίωση των επιδόσεων τους, στον σπουδαστικό και επαγγελματικό τους προσανατολισμό και στην επίτευξη των στόχων τους για έπιτυχή μετάβαση στην επόμενη βαθμίδα εκπαίδευσης. 'Ο όρισμός ανήκει στον Έλληνικό 'Οργανισμό Τυποποίησης (ΕΛΟΤ) ό οποίος είναι ένας καθαρά κρατικός οργανισμός, ό μόνος αρμόδιος και υπεύθυνος νά παράγει Έθνικά Ποιοτικά Πρότυπα και νά άπονέμει τά αντίστοιχα Έθνικά Σήματα Ποιότητας.

Στήν Ελλάδα λειτουργούν σήμερα επίσημα, περίπου 2500 φροντιστήρια Μ.Ε. στα όποια φοιτούν κάθε χρόνο περίπου 150.000 μαθητές και εργάζονται περίπου 20.000 επιστήμονες, καθηγητές νέοι στην πλειονότητά τους. Τό 1999 ή Le Monde de l' Education προσέγγισε τό φροντιστηριακό φαινόμενο στην Ελλάδα μέ τον τίτλο «'Όταν τό σχολείο τελειώνει τό σχολείο συνεχίζεται» και θεώρησε τό άπογευματινό μάθημα, μία παράλληλη στήριξη στό πλαίσιο του όλοήμερου σχολείου.

Η ίδια ή διαχρονική πραγματικότητα άπαντά ότι τά φροντιστήρια καλύπτουν άνάγκες, έχουν σοβαρό έρεισμα στους ανθρώπους πού άφορούν και άπευθύνονται, άλλιώς δέν θά υπήρχαν. Άκούγεται συχνά ότι τό φροντιστήριο είναι άποτέλεσμα του κακού, του άνεπαρκούς σχολείου. "Αν ίσχυε κάτι τέτοιο, τότε οί μαθητές των καλύτερων ιδιωτικών σχολείων και κολεγίων τής χώρας δέν θά χρειάζονταν φροντιστήριο κι όμως κάνουν. Αυτό πού ίσχύει είναι ότι, όσο πιο άπαιτητικό είναι ένα σχολείο, τόσο περισσότερες φροντιστηριακές ώρες κάνουν οί μαθητές του.

Οί μαθητές πηγαίνουν στό σχολείο γιατί είναι υποχρεωμένοι και

στό φροντιστήριο γιατί τό επιλέγουν. Καί γιατί ένας μαθητής επιλέγει νά πάει στό φροντιστήριο; Γιατί ἐκεῖ θά λύσει τίς ἀπορίες του θά γίνει καλύτερος μαθητής καί θά πετύχει τούς στόχους του. Τό σχολεῖο ἄραγε, δέν ἀρκεῖ γιά τά ἀνωτέρω; Ὅχι ὅπως θά δοῦμε, εἰδικότερα ἂν οἱ μαθητές ἔχουν ἀπαιτήσεις ἢ ὑπάρχουν μαθησιακά προβλήματα. Ἀλήθεια πόσους μαθητές ξέρετε, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν Πανελλαδικές ἐξετάσεις μέ σχετική ἐπιτυχία, χωρίς φροντιστηριακή ὑποστήριξη; Στή μεγάλη ἔρευνα τῆς ΓΣΕΕ τόν Μάιο - Ἰούνιο τοῦ 2004 γιά τίς ἀπόψεις τῶν ἐκπαιδευτικῶν – βαθμολογητῶν Πανελλαδικῶν ἐξετάσεων, φάνηκαν ἀνομολόγητες ἀλήθειες, οἱ ὁποῖες συνήθως ἀποκρύπτονται ἐπιμελῶς ἀπό συντεχνιακές καί συνάμα πολιτικές σκοπιμότητες. Χαρακτηριστικά:

- Τό 72,6% τῶν ἐρωτηθέντων βαθμολογητῶν ἐκτιμοῦν ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐξωσχολική βοήθεια γιά νά ἐπιτύχει κανεῖς τήν εἰσαγωγή του στήν τριτοβάθμια ἐκπαίδευση.
- Τό 82% τῶν ἔμπειρων αὐτῶν ἐκπαιδευτικῶν θεωρεῖ ὅτι στό ἄριστο γραπτό συμβάλλει καθοριστικά ἡ φροντιστηριακή ὑποστήριξη τοῦ ὑποψηφίου.
- Τό 86% τῶν ἰδίων ἐκτιμᾷ ὅτι ἡ ἐξειδίκευση πού ἀπαιτοῦν οἱ ἐξετάσεις καθιστᾷ ἀναγκαῖα τήν παράλληλη φροντιστηριακή προετοιμασία.

Τό Ὑπουργεῖο Παιδείας τῆ δεκαετία τοῦ '80 θεσμοθετεῖ τό κρατικό φροντιστήριο μέ τήν ἴδρυση τῶν Μεταλυκειακῶν Κέντρων καί ἡ Ἐνισχυτική Διδασκαλία καί ἡ Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη (Π.Δ.Σ) ἀργότερα, δίνουν τήν κρατική διάσταση ἑνός φαινομένου τό ὁποῖο ἡ Ἑλληνική κοινωνία γνώριζε καί στήριζε δεκαετίες πρὶν.

Τό 2006 ἔρευνα τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν μέ θέμα τό Ἑλληνικό σχολεῖο καταλήγει μεταξύ ἄλλων ὅτι προτεραιότητα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σχεδιασμοῦ ἀποτελεῖ ἡ «ἐφαρμογή γενικευμένου προγράμματος ἐνισχυτικῆς διδασκαλίας καί φροντιστηριακῶν μαθημάτων...». Ἀπό ἀπόφαση τοῦ Υ.Π. στίς 4.9.2008 μέ θέμα « Ὁργάνωση καί λειτουργία τῆς ΠΔΣ» διαβάζουμε μεταξύ ἄλλων «σκοπός τοῦ θεσμοῦ εἶναι οἱ μαθητές νά ἐνισχυθοῦν μαθησιακά μέσω τῆς παρακολούθησης μαθημάτων σέ ὥρες διαφορετικές ἀπό αὐτές πού ἀναπτύσσεται τό ὠρολόγιο πρόγραμμα τοῦ σχολείου, μέ ἀπώτερο στόχο, νά ἀποφύγουν τήν σχολική ἀποτυχία, νά μὴν ἐγκαταλείψουν πρόωρα τό σχολεῖο μέ μειωμένα προσόντα, μέ ἐνδεχόμενο, στήν περίπτωση αὐτή, νά ὀδηγηθοῦν σέ ἀποκλεισμό ἀπό τήν ἀγορά ἐργασίας ἀλλά καί νά αὐξήσουν τίς πιθανότητες πρόσβασης τους στήν ἀνώτατη Ἐκπαίδευση.

Τό πρωῖνό σχολεῖο λοιπόν ἀπό μόνο του δέν ἀρκεῖ καί τό ἴδιο τό Υ.Π. θεσπίζει ἐδῶ καί δεκαετίες τό κρατικό φροντιστήριο γιά νά βελτιώσει τό παρεχόμενο ἐκπαιδευτικό ἔργο.

Τό συμπέρασμα αυτό, ότι δηλαδή τό πρωϊνό σχολείο δέν ἀρκεῖ ὥστε νά ἐξασφαλιστεῖ ποιοτική ἐκπαίδευση σέ ὅλους τούς μαθητές δέν εἶναι Ἑλληνικό φαινόμενο. Φροντιστήρια ὑπάρχουν σέ ὅλο τόν κόσμο: Learning Centers λέγονται στίς Η.Π.Α., τόν Καναδά, τήν Αὐστραλία καί τήν Νέα Ζηλανδία, Juku λέγονται στήν Ἰαπωνία ὅπου ἀριθμοῦν περίπου 50000, Nachhilfe στή Γερμανία, Soutien Scolaire στή Γαλλία, ὅπου σέ ἔρευνα τοῦ 2007 ἀναφέρεται ὡς «ἐκρηκτική» ἡ ἀνάπτυξη τοῦ φροντιστηριακοῦ κλάδου, ἐνῶ τό 75% τῶν μαθητῶν τῶν μεγάλων λυκείων τοῦ Παρισιοῦ ἔκαναν φροντιστήριο τό 2008. Στήν Ἰταλία λέγονται Preparazione Universitaria, Explicacoes στήν Πορτογαλία, Grind Schools στήν Ἰρλανδία, Crammers καί Tutor Agencies στήν Μ. Βρετανία, Hagwon στήν Κορέα, Buxiban στήν Κίνα, Tutorial Schools στό Χονγκ Κονγκ, Cursihoprevestibular στή Βραζιλία, Dershane στήν Τουρκία, Preuniversitario σέ ὅλη τή Λατινική Ἀμερική, Finishing Schools στήν Ἰνδία.

Τό φροντιστήριο στόν κόσμο, δηλαδή ἡ ἐξωσχολική ἐκπαιδευτική στήριξη εἶναι μία πραγματικότητα. Ὑπάρχει μέ διάφορες μορφές σέ ὅλες σχεδόν τίς χῶρες οἱ ὁποῖες διαθέτουν ἀνταγωνιστικό ἐκπαιδευτικό σύστημα καί φιλόδοξους μαθητές. Ὅπου οἱ ἄνθρωποι βλέπουν τήν ἐκπαίδευση ὡς τόν κυριότερο παράγοντα προσωπικῆς προόδου, ἀνάπτυξης καί εὐημερίας, κάτι πού πιστεύει ἀκράδαντα καί ἡ Ἑλληνική οἰκογένεια. Τό φροντιστήριο δέν εἶναι ὑποκατάστατο τοῦ σχολείου οὔτε ἀνταγωνιστής του. Λειτουργεῖ συμπληρωματικά μέ τό πρωϊνό σχολείο.

Ἴσως ρωτήσῃ ὁ ἀκροατής ἀκούγοντας αὐτά: Ἐμεῖς στήν Ἑλλάδα ἀκοῦμε ἐδῶ καί δεκαετίες ὅτι τά φροντιστήρια, δηλαδή ἡ παραπαιδεία φταίει γιά τήν κατάντια τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας. Θά πρέπει ἴσως νά ἀναρωτηθοῦμε μήπως τό ἰδιωτικό φροντιστήριο, μιά καί ὅπως εἶδαμε ἡ πολιτεία ἰδρύει καί χρηματοδοτεῖ τά κρατικά φροντιστήρια, εἶναι ὁ εὐκόλος στόχος, μήπως εἶναι ἀπλῶς ὁ ἀποδιοπομπαῖος τράγος τῆς κοινωνίας, μήπως αὐτά εἶναι ἕνας ἔντεχνα καλλιεργημένος μῦθος. Ὁ ἀπαξιωτικός ὅρος παραπαιδεία σίγουρα δέν μπορεῖ νά ἀφορᾷ τά νόμιμα φροντιστήρια. Στήν παραοικονομία, τήν παραπληροφόρηση ἢ τό παραεμπόριο ὅλα κινοῦνται στό σκοτάδι, χωρίς ἄδειες, χωρίς Α.Φ.Μ., χωρίς ταμπέλες, χωρίς στέγη. Κάποιος πού νοσηλεύεται σέ μία ἰδιωτική κλινική ἢ μισθώνει ἕνα ταξί δέν νομίζω ὅτι χρησιμοποιοῦ τήν παραϊατρική ἢ τήν παρασυγκοινωνία. Σύμφωνα μέ πανελλαδική ἔρευνα τῆς ΓΣΣΕ τό 2005, πάνω ἀπό τό 70% τοῦ συνόλου τῶν δαπανῶν τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογένειας γιά τήν ἐκπαίδευση ἀφοροῦσαν τά παράνομα ἰδιαίτερα μαθήματα κυρίως μιᾶς μειοψηφίας διορισμένων καθηγητῶν τοῦ δημόσιου σχολείου, ἀλλά καί ἄλλων ἀνεξέλεγκτων, πρᾶγμα πού σὺν τοῖς ἄλλοις, μαστίζει καί τήν κρατική οἰκονομία σέ χαλεπούς καιρούς. Μήπως αὕτη εἶναι ἡ πραγματική παραπαιδεία; Σέ νέα πρόσφατη ἔρευνα τῆς Γ.Σ.Σ.Ε.,

τά προαναφερθέντα ποσοστά διαφοροποιούνται, ίσως γιατί ή ελληνική οικογένεια, δέν μπορεί στήν δύσκολη οικονομική συγκυρία, νά ανταπεξέλθει στά πανάκριβα ιδιαίτερα.

ΎΑς επανέλθουμε όμως στήν Εύρωπαϊκή καί διεθνή πραγματικότητα. Σέ κάποιες χώρες όπως ή Γερμανία, οί ενώσεις τών φροντιστηρίων καί απογευματινών σχολείων όπως ή VNN, πού είναι ή μεγαλύτερη, αντιπροσωπεύοντας πάνω από 2000 φροντιστήρια, έχουν επαφές μέ θεσμικά όργανα του κράτους στήν προσπάθεια γιά τήν βελτίωση τής παρεχόμενης εκπαίδευσης, αλλά καί τακτικές επαφές μέ καθηγητές από δημόσια σχολεία όπου ανταλλάσσουν απόψεις, ιδέες καί υλικό.

Στίς Η.Π.Α. από τό 2002 υλοποιείται τό πρόγραμμα NCLB (No Child Left Behind) πού στοχεύει στήν βελτίωση τών ακαδημαϊκών επιδόσεων τών μαθητών στά δημόσια σχολεία. Άξιολογείται τό σχολείο, μαθητές καί εκπαιδευτικό προσωπικό μέ ειδικά τέστ διαγνωστικού χαρακτήρα καί όσοι μαθητές κρίνεται απαραίτητο εντάσσονται στό πρόγραμμα. Οί δικαιούχοι του προγράμματος παίρνουν ένα ποσό χρημάτων μέ τή μορφή κουπονιού καί μέ αυτό επιλέγουν καί απευθύνονται κυρίως σέ ιδιωτικά, αλλά καί κρατικά φροντιστηριακά κέντρα γιά νά βοηθηθούν.

Έχουμε, λοιπόν, τήν κατάρρευση του ελληνικού μύθου περί φροντιστηρίου. Τί είναι όμως διαφορετικό στον τρόπο λειτουργίας του Δημόσιου σχολείου σέ σχέση μέ ένα νόμιμα οργανωμένο φροντιστήριο; Νά ξεκαθαρίσουμε ότι τό Δημόσιο σχολείο πρέπει νά παρέχει παιδεία, δηλαδή πέραν τής μετάδοσης γνώσεων, έχει ρόλο νά ανεβάζει τό πνευματικό επίπεδο τών μαθητών, νά διδάσκει αρετή.

Είναι σαφές ότι ή ψυχή μίας τάξης είναι ό δάσκαλος. Ό δάσκαλος πού πρώτα πρέπει νά είναι παιδαγωγός, διδάσκει μέ όλο τό είναι του. Οί γνώσεις του, τό ενδιαφέρον του, ή αγάπη του γιά τή δουλειά του καί τους μαθητές του, ό τρόπος πού μιλάει, πού ντύνεται, πού αντιδρά, πού αντιμετωπίζει τους μαθητές του, διδάσκουν τά παιδιά, γιατί αυτός λειτουργεί γι' αυτά ως πρότυπο. Άξιολογείται καθημερινά κι όλοι μας ξέρουμε πώς οί μαθητές είναι αυστηροί μά δίκαιοι κριτές. Είναι προφανές ότι αξιολογοί εκπαιδευτικοί υπάρχουν τόσο στή δημόσια όσο καί στήν ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση. Σέ ένα ιδιωτικό φροντιστήριο όμως ό δάσκαλος αξιολογείται καθημερινά γιά τήν όλη παρουσία αλλά καί σαφώς τήν επάρκειά του, τόσο από τους μαθητές όσο καί από τή διεύθυνση, πράγμα πού δέν συμβαίνει στό Δημόσιο σχολείο. Άξιολογείται, λοιπόν, ό εκπαιδευτικός, αλλά αξιολογείται καί τό εκπαιδευτικό έργο, τό αποτέλεσμα. Ένας ανεπαρκής καθηγητής δέν μπορεί νά σταθεί, γιατί απλούστατα μένει χωρίς μαθητές.

Ύ Η αξιολόγηση τών εκπαιδευτικών καί του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου, είναι θεωρώ τό σημαντικότερο αίτιο, πού δικαι-

ολογεί την σαφώς καλύτερη επίδοση των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων έναντι αυτών των δημοσίων όπως αποδεικνύει ή πολύ πρόσφατη έρευνα της ΓΣΣΕ τό Νοέμβριο του 2009.

Ένας άλλος πολύ σημαντικός τομέας, στόν όποιο έχουμε σαφή ύπεροχή του φροντιστηριακού μαθήματος, είναι αυτός της εξατομικευμένης μάθησης πού προσφέρεται σέ ένα νόμιμα όργανωμένο φροντιστήριο. Μέ τόν όρο αυτό, δέν έννοοῦμε μόνο μικρά στόν αριθμό τμήματα. Ό μέσος όρος στά ιδιωτικά φροντιστήρια είναι περίπου 6 μαθητές ανά τμήμα. Έννοοῦμε καί όμοιογενή τμήματα, δηλαδή τμήματα μέ μαθητές περίπου ίδιων δυνατοτήτων. Αυτό σαφώς βοηθά την όμοιόμορφη μετάδοση της γνώσης, δέν δημιουργεί καθυστερήσεις καί βελτιώνει την επίδοση των μαθητών. Άν προσθέσω στά άνωτέρω, ότι σέ ένα νόμιμα όργανωμένο φροντιστήριο, αντιμετώπιζονται μέ ιδιαίτερο τρόπο, τόσο οί πολύ αδύνατοι μαθητές, όσο καί αυτοί μέ ιδιαίτερα προσόντα καί έννοῶ επιπλέον ὄρες γιά επίλυση άποριών, διαφοροποιημένο άσκησιολόγιο κ.ά., τότε έχουμε μία πλήρη εικόνα της εξατομικευμένης μάθησης πού προανέφερα.

Η προσωπική έπαφή πού συνήθως άναπτύσσεται μεταξύ καθηγητών καί μαθητών σ' ένα φροντιστήριο, βοηθά ιδιαίτερα στήν ψυχολογία των μαθητών καί συνήθως άποτελεί γι' αυτούς κίνητρο γιά επιπλέον προσπάθεια καί βελτίωση. Σέ πλήρη άναντιστοιχία μέ αυτό, βρίσκουμε άρκετές φορές, την έλλειψη έπικοινωνίας καί έπαφής μέ πολλούς καθηγητές του Δημόσιου σχολείου, είτε λόγω άδιαφορίας, είτε λόγω του άπροσπέλαστου χάσματος της καθηγητικής αύθεντίας. Ένα νόμιμα όργανωμένο φροντιστήριο, έντοπίζει καί καταγράφει τούς εκπαιδευτικούς στόχους κάθε μαθητή. Παρακολουθεί συστηματικά την πρόοδο των μαθητών καί συντονίζει την ὄλη τους προσπάθεια καθώς ύπάρχει συνεργασία μεταξύ των καθηγητών πού διδάσκουν. Ό μαθητής άξιολογείται άντικειμενικά μέσω διαγωνισμάτων καί προετοιμάζεται μέ θέματα άνάλογα των έκάστοτε εξετάσεων. Έπιπλέον ό μαθητής ενημερώνεται άξιόπιστα καί ολοκληρωμένα γιά τό όποιο έξεταστικό σύστημα καί μέσω των προγραμμάτων του έπαγγελματικού προσανατολισμού πού συνήθως παρέχονται, επιλέγει καί σχεδιάζει τό μέλλον του.

Άπό την άλλη μεριά ό αντίλογος έστιάζει την έπιχειρηματολογία του κυρίως σέ δύο τομείς. Αυτόν της «μηχανιστικής» όπως λέγεται μάθησης πού παρέχεται στά φροντιστήρια αλλά καί του γεγονότος ότι ή ιδιωτική φροντιστηριακή μάθηση δέν περιέχεται στήν «δωρεάν παιδεία» την όποία θά έπρεπε τό κράτος νά παρέχει στους μαθητές, δημιουργώντας έτσι κοινωνικές άνισότητες.

Τό αποτέλεσμα μίας όρισμένης εκπαιδευτικής διαδικασίας, ποτέ δέν μετριέται σέ άπόλυτες τιμές. Ό βασικός στόχος της εκπαίδευσης,

είναι ή βελτίωση του εκπαιδευομένου και τό μαθησιακό αποτέλεσμα, είναι τόσο καλύτερο, όσο πιο μεγάλη είναι ή θετική διαφορά του μαθητή ανάμεσα στις στιγμές εισόδου και έξόδου του από την διαδικασία μάθησης. Επειδή τό εκπαιδευτικό αποτέλεσμα στην Ελλάδα δέν αξιολογείται, άς καταφύγουμε σέ μελέτες του ΟΟΣΑ και τό πρόγραμμα «PISA», ένα πρόγραμμα για την διεθνή εκτίμηση σπουδών, τό όποιο αξιολογεί μαθητές από διάφορες χώρες του κόσμου. Τό πρόγραμμα αυτό, δέν είναι τό ιδανικό για την αξιολόγηση του Έλληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, μια και έχει σαν σημείο αναφοράς Άγγλοσαξωνικά εκπαιδευτικά πρότυπα, πλην όμως μάς δίνει τις μόνες επιστημονικές μετρήσεις πού έχουμε στην διάθεσή μας. Εκεί θά δοϋμε ότι οί απόφοιτοι του Έλληνικού Γυμνασίου έχουν πολύ χαμηλές επιδόσεις καταλαμβάνοντας τις τελευταίες θέσεις του πίνακα αξιολόγησης, ενώ παρατηρείται σέ αυτούς έλλειψη συνδυαστικής ικανότητας και κριτικής σκέψης. Μετά από λίγα χρόνια, οί Έλληνες μαθητές, έχοντας στόχο την εισαγωγή τους στά ΑΕΙ της χώρας, βελτιώνουν θεαματικά τις επιδόσεις τους κι επιτυγχάνουν στις έξετάσεις. Αυτό πού μεσολάβησε, πλην του στόχου, είναι τό συστηματικό, οργανωμένο και νόμιμο φροντιστήριο πού παρακολουθούν οί μαθητές τά τελευταία δύο χρόνια του Λυκείου. Άν αυτό ξενίζει προσέξτε τί έγραψε στά ΝΕΑ τό 1973 ό Εϋαγγ. Παπανοϋτσος: «*Η δικαιοσύνη μάλιστα απαιτεί νά αναγνωρίσουμε ότι τά φροντιστήρια, όχι μόνο βοήθησαν και βοηθούν τά παιδιά μας νά ανεβούν τις σκάλες του Πανεπιστημίου, αλλά και τό Πανεπιστήμιο τό βοήθησαν και τό βοηθούν νά διατηρήσει σέ κάποιο επίπεδο τις σπουδές του. Άν εμπαιναν οί νέοι στις άκαδημαϊκές αίθουσες μέ τά χάσματα της γυμνασιακής μας παιδείας, τό εκπαιδευτικό πρόβλημα της χώρας μας θά ήταν άκόμα πιο όξύ άπ' όσο είναι σήμερα*».

Όσον άφορά στή μηχανιστική μάθηση και στις τεχνικές αντιμετώπισης των θεμάτων στις Πανελλαδικές έξετάσεις, σίγουρα τά φροντιστήρια στην προσπάθειά τους νά μεγιστοποιήσουν τό εκπαιδευτικό τους αποτέλεσμα, μέ μαθητές τους όποιους παρέλαβαν συνήθως τά τελευταία δύο χρόνια του Λυκείου, χρησιμοποιούν και μεθοδολογία και διαδικασίες και τεχνικές αντιμετώπισης των θεμάτων των έξετάσεων. Αυτό δέν είναι άρνητικό, από την στιγμή πού συμβάλλει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους και άρα στην εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Θά ήταν άδικο νά χρεώσουμε την όποια έλλειψη κριτικής σκέψης και ικανότητας των μαθητών, σέ εκπαιδευτικούς χώρους, πού ποτέ δέν εργάστηκαν μαζί τους, τις χρονικές περιόδους πού αυτοί, οί μαθητές δηλαδή, διαμόρφωναν τον τρόπο σκέψης τους.

Άς δοϋμε όμως στην πράξη άν ή ύπαρξη του φροντιστηρίου δημιουργεί κοινωνικές άνισότητες. Ένα ιδιαίτερο μάθημα για τις

τελευταίες τάξεις του Λυκείου, συνήθως παράνομο και άφορολόγητο, κοστίζει πάνω από 30 ευρώ την ώρα. Στα φροντιστήρια ή ώρα κοστίζει από 5 μέχρι 7 ευρώ συνήθως. Άν συνυπολογίσει κανείς ότι περίπου 2000 άποροι μαθητές, σύμφωνα με την Όμοσπονδία των Φροντιστών φοιτούν δωρεάν στα φροντιστήρια της χώρας, και για πολλούς ακόμα που προέρχονται από άνισχυρες οικονομικά οικογένειες γίνονται ειδικές τιμές, είναι σαφές ότι τα φροντιστήρια, βοηθούν κυρίως τις ασθενέστερες οικονομικά τάξεις, να σπουδάσουν τα παιδιά τους, δίνοντας συγχρόνως αποδείξεις για τις υπηρεσίες τους.

Άναφερόμενοι πλέον σε χρήματα, καλό θά είναι να δοῦμε τό θέμα ή τό σύνθημα καλύτερα, της «δωρεάν παιδείας», που έχει καταντήσει «δωρεάν άμάθεια» για να χρησιμοποιήσω τόν όρο που χρησιμοποίησε ό άείμνηστος Γ. Παπανδρέου. Τό ελληνικό κράτος δαπάνησε περίπου 7,5 δις ευρώ τό 2008 για τήν εκπαίδευση. Περίπου 4000 ευρώ κοστίζει κάθε μαθητής Γυμνασίου – Λυκείου στόν έθνικό προϋπολογισμό. Πάνω από τό 90% τών χρημάτων αυτών διατίθενται για τίς άνάγκες της μισθοδοσίας, πράγμα που δέν έχει καμία σχέση με τήν έρευνα, τήν καινοτομία και τήν προώθηση αλλαγών, οί όποιες είναι άπαραίτητα συστατικά στήν κατεύθυνση της βελτίωσης του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Άπό τήν άλλη μεριά, ή ποιότητα της εκπαίδευσης δέν εξασφαλίζεται αποκλειστικά με τήν αύξηση της χρηματοδότησης. Η όργάνωση, ή διοίκηση και ή δομή, ή ποιότητα τών εκπαιδευτικών, ή συμμετοχή τών γονέων και τών τοπικών κοινωνιών, είναι σημαντικοί παράγοντες, οί όποιοι μπορούν να βελτιώσουν θεαματικά τήν απόδοση μιας εκπαιδευτικής μονάδας χωρίς διαφοροποίηση στό κόστος λειτουργίας της.

Τό φροντιστηριακό μάθημα άποτελεί διεθνώς όπως είδαμε, βασικό συστατικό της μαθητικής προόδου και ή Έλληνική πολιτεία τό έχει άποδεχτεί, όπως επίσης τό διαπιστώσαμε, με τά κρατικά φροντιστήρια της Π.Δ.Σ. όπως λέγονται τά τελευταία χρόνια. Ξοδεύτηκαν πολλά χρήματα για όλοσέλιδες διαφημίσεις στόν τύπο του «δωρεάν» φροντιστηρίου, δόθηκαν μάχες στα σχολεία για να πειστοῦν οί μαθητές να τό παρακολουθήσουν. Τό μέτρο σημειώνει μικρή έπιτυχία, πλην εξαιρέσεων που άφοροῦν κυρίως σε άπομακρυσμένες περιοχές της πατρίδος μας, όπου δέν υπάρχουν όργανωμένα φροντιστήρια. Γονείς και μαθητές στήν μεγάλη τους πλειοψηφία επιλέγουν τά ιδιωτικά φροντιστήρια, ενδιαφερόμενοι για τήν ποιότητα της παρεχόμενης φροντιστηριακής εκπαίδευσης, και όχι αν αυτή παρέχεται δωρεάν. Δέν θά αναφερθώ έκτενώς στις παθογένειες του συστήματος της Π.Δ.Σ. όπως οί πλασματικές ώρες και τά τμήματα-φαντάσματα που δήθεν λειτουργοῦν, πληρώνονται όμως από τόν Έθνικό προϋπολογισμό σε χαλεπούς καιρούς.

Μήπως όμως τά χρήματα πού διατίθενται για τήν Π.Δ.Σ., διευρύνουν τίς κοινωνικές άνισότητες στήν έκπαίδευση; Πώς γίνεται αυτό – ίσως άναρωτηθει κάποιος– από τή στιγμή πού όλοι οί μαθητές μπορούν δωρεάν νά τήν παρακολουθήσουν; Ό εϋπορος γονιός θά επιλέξει για τό παιδί του τά πανάκριβα ιδιαίτερα καί σαφώς δέν θά επιλέξει ούτε τό κρατικό ούτε τό ιδιωτικό φροντιστήριο. Ή πολιτεία όμως θά μπορούσε νά εξαιρέσει τούς μαθητές τών όποιων οί οικογένειες έχουν εισόδημα μεγαλύτερο από ένα όριο καί άκολουθως νά επιμερίσει τό ποσό πού δαπανά για τήν Π.Δ.Σ. στους άσθενέστερους οικονομικά μαθητές. Νά χρηματοδοτήσει τήν άσθενέστερη οικονομικά οικογένεια, άνάλογα πάντοτε μέ τό εισόδημά της, δίνοντας σέ αυτήν, τήν οικογένεια δηλαδή, ένα οικονομικό βοήθημα τό όποιο θά χρησιμοποιήσει για τήν άπαραίτητη, όπως ή ίδια ή πολιτεία θεωρεί, φροντιστηριακή ένίσχυση τών παιδιών της. Τά χρήματα αυτά, μέ τήν μορφή ενός κουπονιού, θά είναι τά διδάκτρα για τό φροντιστήριο πού ή ίδια οικογένεια θά επιλέγει, ιδιωτικό ή κρατικό, ώθώντας τούς καθηγητές πού θέλουν νά εργασθούν στήν Π.Δ.Σ. νά γίνουν περισσότερο άποδοτικοί. Έτσι ένισχύεται ή λογική τών ίσων εύκαιριών πού πρέπει νά χαρακτηρίζει κάθε σύγχρονο καί δίκαιο εκπαιδευτικό σύστημα. Τό θέμα μας δέν είναι έν κατακλειδι άν πληρώνουμε για τήν έκπαίδευση τών παιδιών μας, μιās καί ή «δωρεάν παιδεία» είναι άλλος ένας μϋθος, άν συνυπολογίσει κανείς τά περίπου 5 δίσ ευρώ πού δαπάνησε τό 2007 ή ελληνική οικογένεια για τήν έκπαίδευση, σύμφωνα μέ τήν τελευταία έρευνα τής ΓΕΣΣΕΕ (Νοέμβριος 2009). Τό ότι πληρώνουμε είναι δεδομένο. Τό έρώτημα είναι άν αυτό πού αγοράζουμε άξίζει τά χρήματα πού πληρώνουμε, άν δηλαδή τά διαθέσιμα κονδύλια άξιοποιούνται κατά τόν καλύτερο δυνατό τρόπο.

Κάποια στιγμή πρέπει ή όλη χρηματοδότηση τής έκπαίδευσης νά είναι σταθμισμένη καί νά στρέφεται άμεσα προς τήν οικογένεια μέ κριτήρια, κοινωνικά, οικονομικά καί εκπαιδευτικά. Τό μέτρο εφαρμόζεται σέ άρκετές χώρες. Στή Σουηδία, περισσότερα από 1000 ιδιωτικά σχολεία, λειτουργούν μέ μαθητές τών όποιων οί οικογένειες χρηματοδοτούνται άμεσα από τό κράτος καί επιλέγουν τό σχολείο τών παιδιών τους. Ό δέ Ύπουργός Παιδείας τής Σουηδίας ίσχυρίζεται ότι τό μέτρο ώφέλησε συνολικά τήν έκπαίδευση τής χώρας, άφοϋ τά κρατικά σχολεία βελτιώθηκαν πολύ, προσπαθώντας νά άνταπεξέλθουν στό συναγωνισμό πού δημιούργησε ή δυνατότητα ελεύθερης επιλογής σχολείου από μαθητές καί γονείς. Άντίστοιχα συστήματα χρηματοδότησης λειτουργούν στήν Φινλανδία, τή Νορβηγία, τή Δανία, τίς Η.Π.Α. καί άλλου.

Φρονώ ότι ή κοινωνική εκπαιδευτική άπαίτηση στόν αιώνα μας, θά έστιασθει στήν έξατομικευμένη μάθηση αλλά καί στήν έξατομικευμένη χρηματοδότηση.

Θά συμφωνήσω μέ τίς απόψεις πανεπιστημιακοῦ, ἑνός ἐκ τῶν συντονιστῶν, στόν ἐθνικό διάλογο γιά τήν Παιδεία, στό «Βῆμα τῆς Κυριακῆς» στίς 6/12/2009 : « Ἡ μόρφωση πού παρέχεται ἀπό τό Ἑλληνικό δημόσιο σχολεῖο στά Ἑλληνόπουλα εἶναι ἐλάχιστα ἱκανοποιητική, εἶναι ἀνεπαρκής, καθόλου ἐλκυστική γιά τούς μαθητές, ὑποβαθμισμένη στήν συνείδηση τῶν γονέων καί τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας γενικότερα». Ὅπως θά συμφωνήσω μαζί του καί μέ τόν βασικό στόχο πού θέτει στή διαδικασία ἀναδιοργάνωσης τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος πού εἶναι ἡ ποιότητα. Μιά ποιότητα ἡ ὁποία ἐπίμονα ζητεῖται ἀπό τήν Ε.Ε. νά διασφαλιστεῖ (θυμίζω Μπολόνια 1999, Βερολίνο 2003, Μπέργκεν 2005) μέσα ἀπό τά ἐκπαιδευτικά πρότυπα. Πιθανότατα οἱ Ἕλληνες Ὑπουργοί Παιδείας πού ὑπέγραψαν τίς ἀντίστοιχες διακηρύξεις στίς ἀνωτέρω πόλεις, δέν θά εἶχαν στό μυαλό τους, ὅτι ὁ πρῶτος ἐκπαιδευτικός χῶρος πού θά κάνει πράξη αὐτές τίς διακηρύξεις, εἶναι αὐτός τῆς ἰδιωτικῆς φροντιστηριακῆς ἐκπαίδευσης, καθώς κάποια φροντιστήρια σέ ὅλη τή χώρα εἶναι ἤδη πιστοποιημένα καί πολύ περισσότερα βρίσκονται σέ διαδικασία πιστοποίησης ἀπό τόν ΕΛΟΤ καί ὄχι μόνο. Ἡ Ἑλληνική κοινωνία πρέπει νά ἐπενδύσει τόσο στήν παιδεία ὅσο καί στήν ἐκπαίδευση τῶν νέων της. Σ' αὐτή τήν προσπάθεια κάθε καλός δάσκαλος εἶναι ἀπαραίτητος. Ἡ λογική τῶν διαχωρισμῶν σέ «πατρίκιους» καί «πληβείους», «δημόσιους» καί «ἰδιωτικούς» εἶναι ἄσκοπη καί ἀναχρονιστική.

Τό 2004 ὁ σημερινός Πρωθυπουργός κ. Γ. Παπανδρέου εἶχε κάνει τήν ἐξῆς πρόταση: « Ἀπό τό κράτος πού εἶναι παραγωγός παιδείας πρέπει νά πᾶμε σέ ἕνα κράτος πού ἀγοράζει παιδεία ἀπό μιά ἀγορά τήν ὁποία πιστοποιεῖ, τήν ὁποία ἐλέγχει καί στήν ὁποία θέτει κανόνες γιά νά εἶναι ὑψηλοῦ ἐπιπέδου».

Ὁ Ἰ. Καποδίστριας, ὁ πρῶτος μαρτυρικός κυβερνήτης τῆς πατρίδας μας, ἔλεγε ὅτι «τά σχολεῖα δέν εἶναι ἀπλῶς τόπος προεκτάσεως γνώσεων, ἀλλά κυρίως φροντιστήρια Ἠθικῆς Χριστιανικῆς ἀγωγῆς».

Ἄς ἀναρωτηθοῦμε τί σχολεῖα θέλουμε σήμερα;

Ἐν κατακλείδι πρέπει νά στοχεύουμε σέ μία ποιοτική παιδεία πού θά δίνη ἴσες εὐκαιρίες σέ ὅλους πού θά διαμορφώνει ὀλοκληρωμένες προσωπικότητες κι ὄχι μόνο τεχνοκράτες καί θά μεταφέρει τήν Ἑλληνορθόδοξη Παράδοση.

Μιχαήλ Ἡλιάδης
Μαθηματικός